

Moderní trendy ve vzdělávání v pregraduální přípravě budoucích pedagogických pracovníků na Univerzitě Palackého v Olomouci

Vybrané aspekty ochrany obyvatelstva za mimořádných událostí

Zdeněk MELICHAŘÍK

Studijní text je zpracován s cílem seznámit budoucí pedagogické pracovníky z pohledu ochrany člověka a jeho základních potřeb z pohledu postavení České republiky. Cílem je objasnit význam základních pojmů jako jsou bezpečí, zdraví, životní prostředí a svoboda. Dále je popisována problematika ochrany člověka z pohledu globalizace, NATO a EU. Dále je popisována ochrana území před účinky MU z pohledu plánování na úrovni kraje, obcí s rozšířenou působností i obcí jako takových. V poslední části je popisován IZS ČR, úkoly jednotlivých složek IZS z pohledu ochrany obyvatelstva, včetně práv a povinností právnických, podnikajících fyzických osob a fyzických osob z pohledu ochrany obyvatelstva.

Autor

Úvod

Na základě Pokynu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k začlenění tematiky ochrany člověka za mimořádných situací do vzdělávacích programů (č. j. 34776/98-22 ze dne 4. května 1999) byla od roku 1999 do výuky základních a středních škol začleněna tematika ochrana člověka za mimořádných událostí (dále jen „OČMU“). V důsledku rozsáhlých povodní v srpnu 2002, byl stávající pokyn v součinnosti s Ministerstvem vnitra aktualizován (č. j. 12 050/03-22 ze dne 4. března 2003) a dodatkem k učebním dokumentům „Ochrana člověka za mimořádných událostí“ (č. j. 13 586/03-22 ze dne 4. března 2003) byly doplněny platné učební texty.

Problematika ochrany člověka za mimořádných událostí je zakotvena i v rámcových vzdělávacích programech a její výuka probíhá na základních a středních školách, ovšem učitelé v současné době nejsou schopni tuto výuku správně uchopit a pracovat s ní. Postrádají základní znalosti předmětné problematiky, dostatečnou přípravu a povědomí, kde čerpat potřebné informace. Na základě výše uvedeného a ve vazbě na zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon),

Moderní trendy ve vzdělávání v pregraduální přípravě budoucích pedagogických pracovníků na Univerzitě Palackého v Olomouci

ve znění pozdějších předpisů, kdy došlo ke změně systému kurikulárních dokumentů (nově problematika OČMU obsažena v rámcových vzdělávacích programech), byla tato potřeba zahrnuta jako úkol do Harmonogramu realizace opatření ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020, jenž je součástí materiálu Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020 (schválena usnesením vlády ze dne 25. února 2008 c. 165). K plnění zmíněného úkolu vznikla meziresortní pracovní skupina složená z odborníků z dotčených ministerstev. Gesce byla stanovena Ministerstvu vnitra (OČMU) v součinnosti s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvem zdravotnictví (péče o zdraví) a Ministerstvem dopravy (dopravní výchova). Skupina se následně dohodla na společném postupu vzhledem k vzájemnému prolínání a úzkým souvislostem mezi problematikami, což odhalila i „Analýza stávající situace v oblasti ochrany člověka za mimořádných událostí, péče o zdraví a dopravní výchovy“, která mimo jiné poukázala na řadu nedostatků. Mezi tyto nedostatky patří zejména:

- výsledek vzdělávacích procesů nepřináší očekávaný efekt,
- práce institucí zabývající se předmětnou problematikou je nejednotná,
- nesystémovost v edukaci problematiky,
- přes veškeré snahy je prevence a příprava stále podceňována.

Jedním z kroků vedoucích ke zlepšení, je i zavedení vzdělávání budoucích učitelů v předmětných oblastech přímo na vysokých školách. Proto byla zahájena práce na tvorbě studijního základu, jenž by byl implementován do vzdělávacích programů vysokých škol, které se věnují přípravě budoucích učitelů. Vzhledem k závěrům analýzy se členové skupiny dohodli, že v tomto studijním základě budou zahrnuty všechny tři výše uvedené problematiky. K jeho tvorbě skupina navázala spoluprací s vybranými pedagogickými fakultami a dalšími vysokými školami připravujícími budoucí učitele. Ze společné spolupráce, která přinesla obohacení o znalosti a zkušenosti z didaktického pohledu, vyplynula potřeba vytvořit studijní základy pro více cílových skupin:

Studijní základ I - určen pro všechny budoucí učitele napříč obory jako určitý vědomostní základ (základní dovednosti a znalosti, jak předcházet mimořádným událostem a jak ochránit sebe a svěřené žáky v případě jejího vzniku).

Moderní trendy ve vzdělávání v pregraduální přípravě budoucích pedagogických pracovníků na Univerzitě Palackého v Olomouci

Studijní základ II - určen pro studenty oboru Výchova ke zdraví (rozvinuté základní znalosti a dovednosti, včetně schopnosti předat nabyté informace dalším subjektům).

Studijní základ III - určen studentům jedno a dvouoborových studijních programů zaměřených na ochranu obyvatelstva v aprobaci s dalším studijním předmětem (rozvinuté základní znalosti a dovednosti, včetně schopnosti předat nabyté informace dalším subjektům).

K odborné přípravě učitele by měly nepochybně patřit i základní znalosti a dovednosti z oblasti ochrany člověka za mimořádných událostí, včetně informací o možných hrozbách v demokratické společnosti, péče o zdraví a dopravní výchovy ve vztahu k výkonu učitelského povolání.

Obor ochrana obyvatelstva představuje plnění souboru úkolů v oblasti analýzy a vyhodnocování bezpečnostních rizik, plánování, organizování a realizace výkonu činností za účelem předcházení vzniku a zajištění připravenosti na mimořádné události a krizové stavy a jejich řešení včetně plnění úkolů civilní obrany. Jedná se tedy o plnění úkolů v souvislosti s ochranou života, zdraví, majetku a životního prostředí při mimořádných událostech a krizových situacích jak nevojenského, tak vojenského charakteru.

Úkoly ochrany obyvatelstva, záchranné a likvidační práce plní nejen složky integrovaného záchranného systému (IZS), ale svůj podíl na ní mají také orgány státu, kraje a obce, právnické a podnikající fyzické osoby a rovněž samotní občané. Pro zkvalitnění bezpečnosti obyvatelstva, zdokonalování schopností a dovedností zainteresovaných složek, ale i pro zvýšení informovanosti a aktivního zapojení všech občanů do procesu sebeochrany a vzdělávání je nezbytné mít k dispozici kvalifikované (vzdělané a znalé) specialisty.

1. Bezpečnostní prostředí

Bezpečnostní politika ČR je založena na proaktivním přístupu, usiluje proto o včasnou detekci hrozeb, jejich kvalitní analýzu a přijímání aktivních opatření. Vychází z principu nedělitelnosti bezpečnosti. Bezpečnost ČR nelze oddělovat od bezpečnosti v euroatlantické oblasti, respektive od globální bezpečnostní situace. Vzhledem k charakteru bezpečnostního prostředí obrana a ochrana občanů a území státu nekončí na hranicích ČR. Bezpečnostní zájmy ČR je často nezbytné chránit i daleko za hranicemi spojeneckých států. Bezpečnostní politika ČR se řídí nejen specifickými zájmy, ale také solidaritou se spojenci v NATO a EU. ČR dává přednost aktivnímu předcházení ozbrojeným konfliktům a preventivní diplomacii.

Moderní trendy ve vzdělávání v pregraduální přípravě budoucích pedagogických pracovníků na Univerzitě Palackého v Olomouci

V případě vypuknutí krize či ozbrojeného konfliktu usiluje o řešení politickými a diplomatickými prostředky. Pokud tyto selžou, může ČR v souladu s ústavním pořádkem, zákony, principy Charty OSN a v rámci spojeneckých závazků a solidarity použít sílu k ochraně svých životních a v případě nutnosti i strategických zájmů. Základními východisky pro zajištění obrany a bezpečnosti ČR jsou aktivní účast v systému kolektivní obrany NATO opírajícím se o silnou transatlantickou vazbu, rozvoj schopností EU pro zvládnutí krizí a spolupráce s partnerskými zeměmi. Členství v NATO a EU přináší výhody kolektivního zajištění vlastní obrany a bezpečnosti, stejně jako závazek ke společné obraně a bezpečnosti přispívat. Bezpečnostní strategie ČR proto bere v úvahu základní koncepční dokumenty těchto organizací. Členství v mezinárodních organizacích z ČR nesnímá její prvotní odpovědnost za vlastní obranu.

Prostředí, které ovlivňuje bezpečnost ČR, prochází dynamickými změnami. Jeho předvídatelnost se vzhledem k rostoucí provázanosti bezpečnostních trendů a faktorů snižuje. Hrozby, jejich zdroje a nositelé mají jak státní, tak stále více i nestátní a nadnárodní charakter a z toho plynoucí asymetrickou povahu. Trendy v globálním prostředí posilují potenciál těchto rostoucích asymetrických hrozeb a zvyšují možnost jejich šíření z relativně vzdálených oblastí místních či regionálních konfliktů a napětí. Charakteristickým rysem současného prostředí je tak skutečnost, že i nestabilita a konflikty daleko za hranicemi Evropy mohou mít přímý dopad na naši bezpečnost. Ve výsledku se pak vnitřní a vnější bezpečnostní hrozby stále více prolínají a rozdíly mezi nimi se stírají. Uvedené charakteristiky mají zásadní dopad na přístup k zajištění obrany a bezpečnosti. Roste význam komplexního přístupu, který kombinuje vojenské a civilní nástroje, včetně diplomatických, právních a ekonomických prostředků k předcházení hrozeb a zmírnění jejich negativních vlivů. Zvyšují se také nároky na připravenost včasné a efektivně reagovat na nenadálé hrozby.

Pravděpodobnost přímého ohrožení území ČR masivním vojenským útokem je nízká. Bezpečnost a stabilita v hraničních částech Evropy a v oblastech s Evropou sousedících se ovšem celkově snižují, a proto nelze zcela vyloučit přímé ohrožení území některých členských zemí NATO a EU. Ohrožení bezpečnosti spojenců může mít jak tradiční vojenskou povahu, tak i nejednoznačnou podobu metod takzvaného hybridního válčení. Základním nástrojem k eliminaci těchto rizik je členství ČR v NATO a EU a dobré vztahy se sousedními zeměmi. Mezi hlavní zdroje hrozeb patří vyhrocené postoje vůči hodnotovým základům naší společnosti, ohrožující koncept demokratického právního státu a popírající základní lidská

Moderní trendy ve vzdělávání v pregraduální přípravě budoucích pedagogických pracovníků na Univerzitě Palackého v Olomouci

práva a svobody. Nositelem těchto postojů mohou být jak státy, tak nestátní aktéři a různá uskupení a jejich stoupenci. Zdrojem hrozeb jsou i mocenské aspirace některých států, které v rostoucí míře přestávají respektovat mezinárodní uspořádání a základní principy mezinárodního práva.

2. Nejvýznamnější trendy a faktory ovlivňující bezpečnostní prostředí

Na stabilitu bezpečnostního prostředí mají zásadní vliv rostoucí ambice některých aktérů, kteří jsou připraveni k prosazení svých zájmů použít i vojenskou sílu či hrozbu jejím použitím. Aspirace těchto aktérů jsou spojeny s významným růstem jejich vojenských kapacit včetně ofenzivních kybernetických prostředků, zbraní hromadného ničení a jejich nosičů, rostoucí poptávkou po klíčových surovinách, aktivitou na finančních trzích, soupeřením o vliv ve strategických oblastech a agresivnějším prosazováním jejich politických ambicí na mezinárodních fórech. Za hrozbu lze považovat jednostranné pokusy některých států budovat sféry vlivu prostřednictvím kombinace politického, hospodářského a vojenského tlaku a zpravodajských aktivit, přičemž k uplatnění těchto tlaků a aktivit dochází i v kybernetickém prostoru. S těmito tendencemi je spojena probíhající eroze politických i právních závazků týkajících se evropské bezpečnosti. Bezpečnostní hrozby se do značné míry odvíjejí od slabých či zhroucených států, jejichž vlády nejsou schopny zajistit vlastní obranu, bezpečnost svých občanů a vládu práva. V důsledku toho dochází k vnitrostátním i regionálním konfliktům, které negativně ovlivňují naši bezpečnost.

Příčinou destabilizace a následného konfliktu může být i masivní porušování lidských práv, ať už se jedná o práva politická, sociální, environmentální či jiná. Zvyšující se závažnost nevojenských hrozeb (např. energetika, migrace, kybernetické útoky) a zhoršující se bezpečnostní situace v oblastech bezprostředně sousedících s členskými státy NATO a EU kladou rostoucí nároky na schopnost Evropy samostatně reagovat a zvýrazňují nedostatky v jejich vojenských schopnostech a připravenosti bezpečnostním hrozbám odolat.

K negativním aspektům procesu globalizace patří zejména možnost zneužití provázanosti finančních trhů při absenci účinného systému mezinárodní regulace, zneužití informačních a komunikačních technologií a infrastruktury. Nerovnoměrný ekonomický rozvoj a snadné šíření radikálních politických i náboženských myšlenek rovněž přispívají k nestabilitě. Vysoká mobilita zvyšuje rychlost šíření infekčních onemocnění včetně nemocí

Moderní trendy ve vzdělávání v pregraduální přípravě budoucích pedagogických pracovníků na Univerzitě Palackého v Olomouci

s pandemickým potenciálem. Rostoucí závislost na dostupnosti přírodních zdrojů vede k intenzivnější globální soutěži v zajištění přístupu ke strategickým surovinám a energiím. Zvyšuje se význam ochrany kritické infrastruktury a především prostředků přepravy strategických surovin, které se vyznačují vysokou mírou zranitelnosti případnými státními i nestátními aktéry. Trend zneužívání pozice výhradního dodavatele těchto surovin či tranzitní země k prosazení vlastních politických a bezpečnostních zájmů má dopad i na zajištění základních potřeb ČR a jejích spojenců, ohrožuje politickou soudržnost NATO a EU a lze jej označit za asymetrickou hrozbu strategické povahy. Dopady klimatické změny na zdraví obyvatelstva a životní prostředí lze obtížně předvídat.

Samotné obavy z této změny však mohou vést k růstu napětí mezi státy, ústít v humanitární krize s přímými dopady na místní, státní i mezinárodní struktury, včetně možné eskalace lokálních konfliktů doprovázené zvýšenými migračními tlaky.

Evropa se po delší době relativního bezpečí potýká znovu se zhoršenou bezpečnostní situací. Po utlumení hospodářské krize posledních let, která otřásla důvěrou evropské veřejnosti v některé aspekty integrace, čelí Evropa mimořádné migrační vlně, jež přináší řadu palčivých otázek sociálních, humanitárních, politických, kulturních, a s nimi významné otázky bezpečnostní. Podle současných poznatků došlo od ledna do září roku 2016 na území EU k 11 teroristickým útokům, které si vyžádaly celkem přes 160 obětí. Po téměř dvou desetítkách let v Evropě opět vypukl ozbrojený konflikt, došlo k anexi části území suverénního státu. Na periferii Evropy i v jejím blízkém sousedství se v posledních letech dramaticky zhoršila bezpečnostní situace ve všech ohledech včetně aspektu vojenského. Po letech se tak EU musí vypořádat s komplikovanou mezinárodní situací a potenciální vojenskou hrozbou nejen ve vzdáleném zahraničí, ale ve své bezprostřední blízkosti. V současné době mezi nejpálčivější problémy patří migrační krize, která ve své podstatě ovlivňuje všechny státy EU.

3. Pojetí ochrany obyvatelstva ve strategii NATO a EU

Po uvolnění mezinárodního napětí se v 70. letech XX. století začínají prosazovat tendence, aby organizovaná ochrana obyvatelstva mohla být využívána v míru při likvidaci následků mimořádných událostí nebo krizových situací. Tyto snahy dostaly konkrétní podobu zejména po ministerské schůzce EU v roce 1986, kde byly položeny základy pro společnou

Moderní trendy ve vzdělávání v pregraduální přípravě budoucích pedagogických pracovníků na Univerzitě Palackého v Olomouci

politiku v oblasti civilní ochrany a po přijetí tzv. Římské smlouvy státy NATO v roce 1991, kdy došlo ke změně priorit s posunutím na první místo politického a ne vojenského řešení.

Pojetí ochrany obyvatelstva ve strategii NATO

Od vzniku NATO v roce 1949 se projevovaly tendence o spolupráci a vzájemnou pomoc v nevojenské oblasti. Tyto aktivity byly z počátku zaměřeny především na podporu vojenské činnosti. Teprve později také na pomoc při obnově území po předpokládaném jaderném konfliktu. Postupně byly vytvářeny výbory NATO pro jednotlivé zájmové sféry nevojenské oblasti. Změna vojenské strategie NATO vyvolala postupně vznik dalších výborů (např. spojení, zdravotnické a potravinové pomoci, ochrany civilního obyvatelstva).

Tyto aktivity byly zahrnuty do systému civilního nouzového plánování. Tvoří ucelenou oblast plánování ochrany společností členských států NATO před účinky krizových situací. Krizí byl myšlen především válečný stav, ale plánovaná opatření by byla plně využita i v případě nevojenských ohrožení.

Plánování civilní ochrany souvisí s vývojem kolektivních plánů aliance na využití civilních zdrojů při podpoře její strategie. Civilní připravenost a řízení odpovídajících prostředků však zůstává v odpovědnosti jednotlivých členských států.

Koordinace národních plánů v rámci NATO se uskutečňuje formou ministerské směrnice pro civilní plánování, vydávané obvykle na 2 roky, která stanovuje cíle a priority na příslušná plánovací období. Vrcholným plánovacím orgánem je Hlavní výbor pro civilní nouzové plánování, který je poradním orgánem Severoatlantické rady. Má celkem 8 pracovních výborů, z nichž jeden se zabývá civilní ochranou. Předsedu tohoto hlavního výboru řídí generální sekretář NATO nebo jím přidělený předseda obranného plánování. Česká republika má ve struktuře Severoatlantické aliance zastoupení formou Stálé delegace.

Pojetí ochrany obyvatelstva ve strategii EU

Ochrana obyvatelstva je vymezena legislativními předpisy jednotlivých členských států. V současné době se ukazuje potřeba co největší standardizace, protože MU nevojenského charakteru i ozbrojené konflikty nebývají omezeny na území jednoho členského státu.

Moderní trendy ve vzdělávání v pregraduální přípravě budoucích pedagogických pracovníků na Univerzitě Palackého v Olomouci

Na základě principu subsidiarity (podpory), který je zakotven v článku 5 o založení Evropského společenství, je ochrana obyvatelstva věcí členských států. Na úrovni EU však existuje řada společných aktivit v rámci ochrany obyvatelstva.

Počátek evropské spolupráce se datuje rokem 1985, kdy byla předložena tzv. Zelená kniha Evropské komise pod názvem „Péče o naše životní prostředí – akce proevropské životní prostředí.

Názvy obsažené v **Zelené knize** byly v různých usneseních Rady EU v letech 1987 až 1994 konkretizovány a týkají se opatření ochrany obyvatelstva v těchto oblastech:

- nástroje spolupráce,
- elektronické prostředky komunikace a výměna informací,
- výměna expertů vzdělávání a simulační cvičení,
- terminologie,
- jednotné číslo tísňového volání 112 (11. 2. je Dnem čísla 112),
- informace a komunikace s veřejností,
- prevence a připravenost,
- zvláštní rizika.

Zásadní dokumenty EU pro ochranu obyvatelstva v současné době představují:

1. „Akční program Společenství pro ochranu před katastrofami“, který slouží k podpoře a doplňování opatření členských států při přírodních nebo technogenních katastrofách s cílem zabezpečit ochranu osob, životního prostředí a majetku.
2. „Postup Společenství na podporu spolupráce při nasazení k ochraně vůči katastrofám“. Každý členský stát může i má možnost přístupu ke zdrojům, které má EU k dispozici. Příslušný postup může být aktivován již při hrozícím nebezpečí.

Postup obsahuje prvky týkající se uvedení do stavu pohotovosti:

- zásahových jednotek včetně další podpory nasazení v případě katastrofy,
- expertů pro vyhodnocovací a koordinační týmy,
- centra pro podávání informací mezi komisí a členskými státy EU,

Moderní trendy ve vzdělávání v pregraduální přípravě budoucích pedagogických pracovníků na Univerzitě Palackého v Olomouci

- zdravotnických zdrojů.

Strukturálně je ochrana obyvatelstva zahrnuta do generálního ředitelství „Životního prostředí, ochrany obyvatelstva a ekologických havárií“. Česká republika má ve struktuře EU zastoupení formou Stálé delegace, jak je uvedeno na obr. V EU se pro oblast ochrany obyvatelstva používá historicky zavedený pojem civilní ochrana.

4. Příprava obyvatelstva na zvládání mimořádných událostí v rámci ČR

Podle listiny základních práv a svobod v České republice (dále jen ČR) náleží ochrana života, zdraví a majetku občanů k jejich základním právům. Ústavní zákon č. 110/1998 Sb. ve svém článku 1 stanovuje, že garantem ochrany životů, zdraví a majetkových hodnot je stát. Ochrana obyvatelstva při mimořádné události je tedy prvořadou povinností státních orgánů a orgánů územních samosprávných celků. Bezprostřední pomoc občanům musí zabezpečovat obec, zaměstnavatel a složky integrovaného záchranného systému (dále jen IZS ČR). Za tím účelem státní orgány, orgány krajů a obcí rozšířenou působností (dále jen ORP), obce a zaměstnavatelé musí poskytovat občanům informace o možných ohroženích, plánovaných opatřeních a postupech při řešení dopadů MU. V tomto smyslu hlavní zodpovědnost za informování právnických a podnikajících fyzických osob (dále jen P a FO) včetně fyzických osob spočívá na obecních úřadech a zaměstnavatelích.

Z hlediska preventivně výchovné činnosti lze prevenci charakterizovat jako soubor opatření, jejichž cílem je předcházení vzniku MU nebo krizových situací, případně vzniku jiných škodlivých vlivů, které by mohly způsobit škody na životech, zdraví a majetku občanů nebo které by mohly negativně působit na životní prostředí. Legislativně obsahová zaměření, úkoly a formy preventivně výchovné činnosti vychází ze současných platných legislativních norem (zejména zákona č. 239/2000 Sb. a 240/2000 Sb.), které zdůrazňují potřebu přípravy obyvatelstva tak, aby bylo dosaženo nutných znalostí a dovedností osob a jejich chování v rámci MU. Z toho vyplývá, že občané mají právo na pomoc státu, ale mají i povinnosti a spoluodpovědnost za svoji ochranu. Občan jako základní prvek celého systému ochrany obyvatelstva by měl být informovaný a sebevzdělaný, umět reagovat na přijímaná opatření, chránit sebe a poskytovat pomoc ostatním.

Moderní trendy ve vzdělávání v pregraduální přípravě budoucích pedagogických pracovníků na Univerzitě Palackého v Olomouci

Mezi preventivní a výchovné formy patří zejména:

- internet,
- teletext,
- centrální televizní vysílání,
- centrální rozhlasové vysílání,
- celostátní tisk,
- spolupráce s MŠMT,
- soutěže,
- celostátní průzkum veřejného mínění,
- odborná pomoc školám,
- propagační materiály,
- celostátní výstavy,
- akce v rámci mezinárodní spolupráce.

5. Plánování ochrany obyvatelstva z pozice kraje

Plánování ochrany obyvatelstva je nedílnou a dominantní součástí všech krizových a havarijních plánů a jejich strukturu lze rozložit do těchto základních funkcí:

Plánování – (záměr, úmysl, zámysl) vyjadřuje schopnost převádět myšlenkové procesy do plánů, které jsou svou podstatou formou vize zpracovatelů realizace cílů. Systémově musí mít plán logickou strukturu, informačně využitelnou formu a technologická vztah k časové realizaci.

Organizování – významově lze charakterizovat rysy jako zařazování, způsob personálního uspořádání, vytváření organizačních struktur apod. Navazuje na plánování (v přípravném období – personalistika, při řešení MU – vedení).

Vedení – znamená postavení, schopnost vést, tvoří pojmovou hranici mezi vedením a organizováním.

Kontrola – (dozor, regulování) způsob porovnávání plánu se skutečným stavem. Chceme-li porovnávat, je potřebné stanovit parametry a kritéria měřitelnosti. Smyslem a cílem kontroly je poznávání odchylek, které mají buď pozitivní – chtěný rozvoj, nebo negativní, které

Moderní trendy ve vzdělávání v pregraduální přípravě budoucích pedagogických pracovníků na Univerzitě Palackého v Olomouci

informují o tom, že systém může být ohrožen a je potřeba provést korekce. Korekce ve svém principu nejsou nic jiného, než činnosti zabývající se řízením rizik. Kontrola se také využívá jako zpětná vazba přijatých opatření.

Personalistika – (personální marketing, přiřazení lidí k práci, personální zajištění přijímaných opatření, školení) udržuje a zdokonaluje již fungující organizační strukturu v kvalitním stavu. Z uvedeného je zřejmé, že lze plánování vyjádřit jako procesní technologii managementu, kde výstupem je výběr budoucích úkolů a z nich vyplývajících činností a jejich možných alternativ pro splnění úkolů (viz obr. Základní východiska plánování).

Mezi základní kroky plánování lze spatřovat zejména:

- identifikace úkolu,
- zadání úkolu,
- stanovení cíle,
- zpracování plánovacích předpokladů,
- zpracování alternativních postupů řešení,
- vyhodnocení alternativních postupů řešení,
- výběr postupů řešení,
- zpracování podpůrných plánů,
- zpracování rozpočtů,
- způsob uvedení do praxe,
- kontrola,
- verifikace.

Havarijní plánování z úrovně kraje

Havarijní plánování lze charakterizovat jako soubor opatření, které slouží k přípravě preventivních opatření (plánování přípravy osob, materiálu, techniky a ochranných objektů) a pro zvládnutí mimořádných událostí v případě, že nastanou. Předmětem havarijního plánování je také ochrana před jadernými haváriemi a mimořádnými událostmi, které vznikají v odpadovém hospodářství, a to vždy s použitím existujících sil a prostředků (IZS) s cílem:

Moderní trendy ve vzdělávání v pregraduální přípravě budoucích pedagogických pracovníků na Univerzitě Palackého v Olomouci

- analyzovat existující rizika a zvýšit o nich povědomí na daném území,
- minimalizovat účinky MU na životy a zdraví osob, majetkové a kulturní hodnoty, hospodářská zvířata a životní prostředí,
- stanovit opatření k odvrácení nebo omezení účinků MU a způsob odstranění následků.

Orgány kraje zajišťují přípravu na mimořádnou událost, provádění záchranných a likvidačních prací a ochranu obyvatelstva.

Krajský úřad při výkonu státní správy:

- organizuje součinnost mezi obecními úřady ORP, správními úřady a obcemi v kraji, zejména při zpracování poplachového plánu IZS, zajišťuje havarijní připravenost a ověřuje ji cvičeními,
- usměrňuje integrovaný záchranný systém kraje,
- sjednocuje postupy obecních úřadů a územních správních úřadů v kraji v oblasti ochrany obyvatelstva,
- zpracovává havarijní plán kraje,
- zpracovává poplachový plán IZS kraje,
- spolupracuje při zpracování a aktualizaci povodňového plánu kraje se správci povodí,
- uzavírá dohody s územním celkem sousedního státu, pokud právní předpisy nestanoví jinak.

HZS kraje plní některé úkoly za orgány krajů a řadu specifických úkolů pro zabezpečení záchranných a likvidačních prací plní samostatně v rozsahu své působnosti.

Hejtman:

- organizuje integrovaný záchranný systém kraje,
- koordinuje a kontroluje přípravu na mimořádnou událost prováděnou orgány kraje, územními správními úřady a obcemi kraje, právními a fyzickými podnikajícími osobami,
- koordinuje záchranné a likvidační práce,
- schvaluje havarijní plán, vnější havarijní plán a poplachový plán IZS kraje.

Moderní trendy ve vzdělávání v pregraduální přípravě budoucích pedagogických pracovníků na Univerzitě Palackého v Olomouci

Havarijní plán kraje se zpracovává:

- pro předpokládaná ohrožení, která splňují podmínky 3. nebo zvláštního stupně poplachu (§ 23 a 24 vyhlášky č. 328/2001 Sb.),
- ve dvou vyhotoveních; jedno se ukládá jako součást krizového plánu kraje po projednání bezpečnostní radou a krizovým štábem kraje a druhé se ukládá na operační a informační středisko (dále jen OPIS) kraje,
- v listinné a elektronické podobě; výpisy jen v elektronické podobě; při změně bezodkladně aktualizovat a zveřejňovat lze jen to, na co se nevztahuje povinnost mlčenlivosti v souladu s právními předpisy.

Vnější havarijní plán se zpracovává pro:

- jaderné zařízení nebo pracoviště IV. kategorie (zákon č. 18/1997 Sb.),
- objekty a zařízení (zákon č. 59/2006 Sb.),
- způsob zpracování, projednání a schvalování je obdobný jako v případě havarijního plánu kraje.

Havarijní plány se dělí na:

- objektové (vnitřní havarijní plány řeší problematiku ochrany obyvatelstva uvnitř zařízení až po jeho hranice),
- územní (havarijní plány krajů a obcí rozšířenou působností (dále jen ORP), vnější havarijní plány subjektů).

Plány konkrétních činností v uvedených typech havarijních plánů se neliší pouze počtem, ale i svým obsahem a názvy.

Krizové plánování

Krizové plánování lze charakterizovat jako ucelený soubor postupů, metod a opatření, které věcně příslušné orgány užívají při přípravě na činnost v krizových situacích a k minimalizaci možných zdrojů krizových situací a jejich škodlivých následků.

Moderní trendy ve vzdělávání v pregraduální přípravě budoucích pedagogických pracovníků na Univerzitě Palackého v Olomouci

Hejtman kraje řídí a kontroluje přípravná opatření, činnosti k řešení krizových situací a činnosti ke zmírnění jejich následků prováděná obcemi a správnímu úřady kraje, právníckými a fyzickými osobami. Za tím účelem:

- zřizuje a řídí bezpečnostní radu kraje,
- zřizuje a řídí krizový štáb kraje,
- schvaluje a projednává v bezpečnostní radě krizový plán kraje,
- vyžaduje od HZS kraje údaje v souladu s danou legislativou.
-

Krajský úřad za účelem zajišťování připravenosti kraje na řešení krizových situací.

- poskytuje součinnost HZS kraje při zpracování krizového plánu kraje,
- plní úkoly dle krizového plánu kraje,
- zřizuje pracoviště krizového řízení.

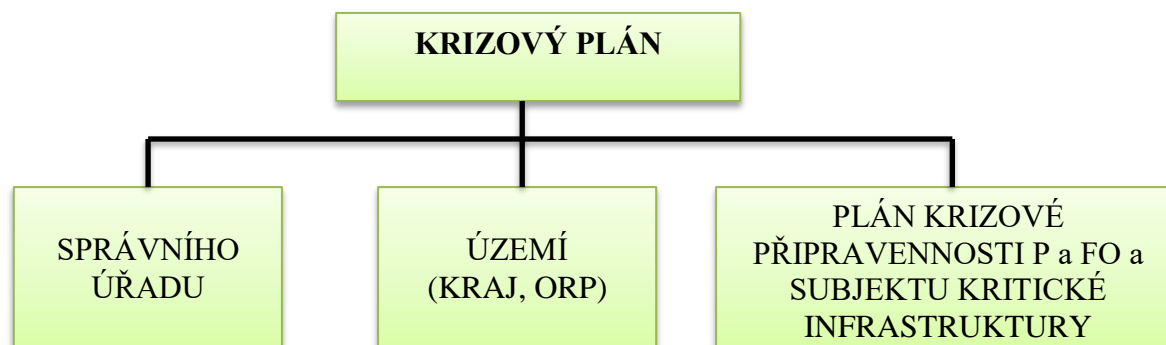
HZS kraje při zpracování krizového plánu kraje vyžaduje součinnost orgánů kraje a obcí, organizačních složek státu, právníckých a podnikajících fyzických osob včetně dalších subjektů, je-li to nutné. **Krizový plán kraje** je základním plánovacím dokumentem obsahujícím souhrn krizových opatření a postupů k řešení krizových situací. Obsahuje alternativní řešení možných (hypotetických) krizí, zpravidla nestandardními postupy. Jeho účelem je vytvořit podmínky pro zajištění připravenosti na krizové situace a jejich řešení orgány krizového řízení a dalšími dotčenými subjekty. Realizace krizových opatření je podmíněna vyhlášením některého z krizových stavů.

Krizové plány se dělí:

- správního úřadu,
- územní (kraj, ORP),
- krizové připravenosti P a FO,
- krizové připravenosti subjektu kritické infrastruktury.

Moderní trendy ve vzdělávání v pregraduální přípravě budoucích pedagogických pracovníků na Univerzitě Palackého v Olomouci

Druhy krizových plánů a instituce, které krizový plán zpracovávají

Instituce uvedené v tabulce zpracovávají krizový plán k zajištění připravenosti na řešení krizových situací v oboru své působnosti a schvalují ho statutární představitelé (ministr, ředitel, hejtman, starosta,...). Nařízením vlády č. 462/2000 Sb. V kategorii správního úřadu jsou zahrnuty instituce uvedené v § 28 odst. 2 zákona č. 240/2000 Sb.

Do kategorie krizových plánů území jsou zahrnuty kraje a ORP. Právnické a podnikající fyzické osoby včetně subjektů kritické infrastruktury zpracovávají plány krizové připravenosti. Organizační a administrativní podmínky na činnost krizového štábu správního úřadu, kraje, ORP a obce zajišťuje pracoviště krizového řízení (pracovník krizového řízení obecního úřadu).

Krizový plán obsahuje tři části a to základní, operativní a pomocnou část. Zpracovává se v písemné a elektronické podobě, přičemž obě podoby krizového plánu jsou si rovnocenné. Je schvalován statutárním orgánem zpracovatele (ministerstvo, státní správní úřad apod.). Odpovědnost za aktuálnost dat a informací mají jejich zpracovatelé. Souhrnná aktualizace krizových plánů a plánů krizové připravenosti se provádí ve čtyřletých cyklech od jejich schválení. Dojde-li ke změně, která má dopad na obsah krizového plánu nebo plánů krizové připravenosti, provádí se jejich aktualizace bezodkladně.

Obecní úroveň s rozšířenou působností:

Starosta obce s rozšířenou působností zajišťuje připravenost správního obvodu ORP na řešení krizových situací ve stejném rozsahu jako hejtman a ostatní orgány obce ORP se na této připravenosti podílejí.

Starosta ORP dále:

Moderní trendy ve vzdělávání v pregraduální přípravě budoucích pedagogických pracovníků na Univerzitě Palackého v Olomouci

- zřizuje a řídí bezpečnostní radu ORP,
- zřizuje a řídí krizový štáb ORP,
- zajišťuje za krizové situace provedení stanovených krizových opatření,
- plní úkoly stanovené hejtmanem a orgány krizového řízení při přípravě na KS a jejich řešení,
- odpovídá za využívání informačních a komunikačních prostředků a pomůcek krizového řízení určených MV.

Obecní úřad ORP plní úkoly za účelem zajištění připravenosti správního obvodu ORP ve stejném rozsahu jako kraj. Obecní úřad ORP dále:

- zřizuje pracoviště krizového řízení ORP,
- plní úkoly podle krizového plánu ORP,
- vede evidenci údajů o přechodných změnách pobytu osob a předkládá je HZS kraje,
- vede přehled možných zdrojů rizik a v rámci prevence odstraňuje nedostatky, které by mohly vést ke vzniku krizové situace.

Obecní úroveň

Orgány obce v rámci havarijního plánování zajišťují připravenost obce na mimořádné události, podílejí se na provádění záchranných a likvidačních prací a na ochraně obyvatelstva.

Obecní úřad při výkonu státní správy za tímto účelem:

- organizuje přípravu obce na mimořádné události,
- podílí se na provádění záchranných a likvidačních prací s integrovaným záchranným systémem,
- zajišťuje varování, evakuaci a ukrytí osob před hrozícím nebezpečím,
- hospodaří s materiálem civilní ochrany,
- poskytuje hasičskému záchrannému sboru kraje podklady a informace potřebné ke zpracování havarijního plánu kraje nebo vnějšího havarijního plánu,
- podílí se na zajištění nouzového přežití obyvatel obce,

Moderní trendy ve vzdělávání v pregraduální přípravě budoucích pedagogických pracovníků na Univerzitě Palackého v Olomouci

- vede evidenci a provádí kontrolu staveb civilní ochrany nebo staveb dotčených požadavky civilní ochrany v obci,
- je oprávněn zřizovat zařízení civilní ochrany,
- seznamuje právnické a fyzické osoby v obci s charakterem možného ohrožení, s připravenými záchrannými a likvidačními pracemi a ochranou obyvatelstva. Za tímto účelem organizuje jejich školení,
- je dotčeným orgánem z hlediska ochrany obyvatelstva při rozhodování o umístování a povolování staveb, změnách staveb a změnách v užívání staveb, odstraňování staveb a při rozhodování o povolení a odstraňování terénních úprav a zařízení.

Starosta obce při provádění záchranných a likvidačních prací:

- zajišťuje varování osob nacházejících se na území obce před hrozícím nebezpečím,
- organizuje v dohodě s velitelem zásahu nebo se starostou ORP evakuaci osob z ohroženého území obce,
- organizuje činnost obce v podmínkách nouzového přežití obyvatel obce,
- je oprávněn vyzvat právnické a fyzické osoby k poskytnutí osobní nebo věcné pomoci.

5. Příprava právnických a fyzických podnikajících osob

Právnické a podnikající fyzické osoby

Krizové jevy vznikají v konkrétním přírodním, sociálním, politickém, vojensko-politickém, ekonomickém, ale i technologickém prostředí, které člověk vytváří, případně přizpůsobuje svým potřebám, existuje v něm a uskutečňuje v něm své aktivity. Vznikají nezávisle na vůli člověka, ale v důsledku nerespektování řady rizik, které jsou spojeny s aktivitami člověka.

Řešení krizových jevů je významným celospolečenským problémem. Mělo by se provádět pomocí minimálních zdrojů a se snahou o dosažení maximálního efektu, tj. zabránění zbytečným ztrátám na lidských životech a materiálních hodnotách. Tyto procesy není možné úspěšně zvládnout bez účinných preventivních opatření. Krizové jevy je tedy nezbytné řešit dříve, než vzniknou, spíše než začnou působit jejich destruktivní účinky na

Moderní trendy ve vzdělávání v pregraduální přípravě budoucích pedagogických pracovníků na Univerzitě Palackého v Olomouci

dotčený systém a okolní prostředí. Samotné provádění záchranných prací je lehčí a efektivnější, pokud mu předchází účinná prevence.

Na druhé straně není možné efektivně řešit krizové jevy bez aktivní účasti občanů, ale i různých sdružení a občanských iniciativ a podnikatelských subjektů. Jedním z účinných, ale i v některých případech nezbytných opatření prováděných v procesu řešení krizových jevů je omezení základních práv a svobod občanů, které však musí probíhat výhradně v souladu s ústavním zákonem v nezbytné míře a na omezenou dobu. Listina základních práv a svobod (dále jen "Listina") jako součást ústavního pořádku České republiky ve svém článku 4 říká, že povinnosti mohou být ukládány toliko na základě zákona a v jeho mezích a jen při zachování základních práv a svobod. Meze základních práv a svobod mohou být za podmínek stanovených Listinou upraveny pouze zákonem. Legislativně jsou práva a povinnosti orgánů státní správy a samosprávy, podnikajících právnických a fyzických osob v oblasti krizového řízení podchyceny a jsou využívány pro činnosti ke zvládnutí mimořádných událostí a krizových stavů. Tato kapitola je shrnutím práv a povinností těchto osob, které jim vyplývají ze zákona o IZS a krizového zákona. Nejen orgány státní správy a samosprávy jsou povinny plnit úkoly k přípravě a řešení mimořádné události, ale plněním úkolů jsou podobně pověřeny jednotlivé subjekty soukromého práva.

Stát může vyžadovat od právnických osob a podnikajících fyzických osob věcné plnění související s materiální a technickou podporou řešení konkrétních krizových jevů, ale rovněž může i omezit, případně po dohodě dočasně přeměrovat jejich podnikatelské aktivity. Na druhé straně se stát snaží prostřednictvím zákonných opatření usměrňovat a kontrolovat preventivní opatření, která jsou nezbytná ke snížení pravděpodobnosti krizového jevu v důsledku podnikatelské aktivity konkrétních subjektů.

Podnikající právnické a fyzické osoby, které svou činností mohou ohrozit život, zdraví nebo majetek, jsou povinné připravovat a zajišťovat ochranu svých zaměstnanců, jakož i osob převzatých do péče a obyvatelů, které mohou ohrozit. Jsou také povinny poskytnout regionálním orgánům veřejné správy a obcím, na jejichž území působí, informace o možném nebezpečí, jeho rozsahu, způsobu ochrany a likvidaci následků a tyto pravidelně aktualizovat. V souladu s uvedenými úkoly jsou povinny vypracovat plán ochrany a pravidelně provádět nácviky. V případě vzniku mimořádné události ve svém objektu musí bezodkladně oznámit její vznik kompetentním orgánům (obec, regionální orgán veřejné správy, IZS) a navrhnout opatření na ochranu života, zdraví a majetku a v konkrétních případech životního prostředí.

Moderní trendy ve vzdělávání v pregraduální přípravě budoucích pedagogických pracovníků na Univerzitě Palackého v Olomouci

Právníkové osoby a podnikající fyzické osoby, které jsou provozovateli dopravních prostředků, zdravotnických zařízení a prostředků, případně ubytovacích, zásobovacích a stravovacích zařízení, jsou povinni na požádání obce, případně jiného příslušného orgánu podílet se na komplexním zabezpečení evakuace. Provozovatelé vodních staveb jsou povinni v rámci jejich výstavby zajistit vybudování a provoz systému varování a vyrozumění na vodní stavbě a na území ohroženém průlomovou vlnou do jedné hodiny od vzniku mimořádné události. Podobně jsou povinni zajistit monitorování území a provozování systému varování i provozovatelé, kteří vyrábějí a skladují nebezpečné látky nebo manipulují s nimi.

Za účelem přípravy na mimořádné události právnické osoby a podnikající fyzické osoby zahrnuté do havarijního plánu kraje nebo vnějšího havarijního plánu jsou povinny bezplatně poskytnout a aktualizovat po nich požadované podklady. V souvislosti s přípravou a provedením záchranných a likvidačních prací jsou tyto osoby povinny poskytnout osobní nebo věcnou pomoc na výzvu velitele zásahu, starosty obce nebo operačního a informačního střediska IZS. Jestliže v době plánování přípravy na řešení mimořádné události se zjistí, že složky IZS nedisponují dostatečnými silami a prostředky potřebnými k ochraně života, zdraví a majetku, lze sjednat se subjektem, v jehož vlastnictví jsou potřebné síly a prostředky určené k pomoci, předem dohodnutý způsob poskytnutí této pomoci. Podle zákona o IZS se jedná o plánovanou pomoc na vyžádání, kdy vybraný subjekt, považovaný za dodavatele, může účinně přispět svojí kapacitou nebo odborným zaměřením své činnosti k řešení mimořádné události. Upřednostněním daného způsobu řešení lze smluvně zajistit a dohodnout podmínky, formy a postupy při poskytnutí konkrétního druhu pomoci a především se na poskytnutí určitých sil, prostředků a služeb lze spolehnout. V době řešení mimořádné události jsou právnické osoby a podnikající fyzické osoby povinny strpět a umožnit vstup osob provádějících záchranné nebo likvidační práce na pozemky a do staveb a použití nezbytné techniky, provedení terénních úprav, budování ochranných staveb, vyklizení pozemku a odstranění staveb, jejich částí a porostů, pokud jsou vlastníky nebo uživateli nemovitostí. Dále strpět a umožnit umístění zařízení systému varování a vyrozumění na nemovitostech, které mají ve vlastnictví a umožnit k nim přístup HZS kraje nebo jím zmocněným osobám za účelem používání, kontroly, údržby a oprav.

K řešení krizové situace na výzvu oprávněného orgánu krizového řízení jsou právnické osoby a podnikající fyzické osoby povinny poskytnout potřebné věcné prostředky, pokud zvláštní právní předpis nestanoví jinak (zákon. č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních

Moderní trendy ve vzdělávání v pregraduální přípravě budoucích pedagogických pracovníků na Univerzitě Palackého v Olomouci

pro krizové stavy). Povinnost poskytnout věcný prostředek při krizových stavech ukládá právníkům osobám a podnikajícím fyzickým osobám hejtman. Při nebezpečí z prodlení je oprávněn tuto povinnost uložit právnické osobě, podnikající fyzické osobě a ostatním fyzickým osobám také starosta, který o uložení povinnosti následně informuje hejtmana. Hejtman nebo starosta, který uložil povinnost poskytnout věcný prostředek, zabezpečí jeho vrácení tomu, jenž věcný prostředek poskytl a současně mu vydá potvrzení o využití tohoto prostředku. Poskytnutím věcných prostředků nesmí dojít k narušení funkce prvku kritické infrastruktury. Za účelem přípravy na krizové situace je právnická osoba a podnikající fyzická osoba na výzvu příslušného orgánu krizového řízení povinna podílet se na zpracování krizového plánu. V případě zajištění plnění opatření z krizového plánu vzniká této osobě povinnost zpracovat plán krizové připravenosti. Zákon konkrétně nedefinuje příslušný orgán krizového řízení jako zadavatele zpracování plánu krizové připravenosti povinného subjektu. Toto ustanovení úzce navazuje na činnosti spojené s provedením kontroly, kdy orgán který uložil splnit opatření z krizového plánu současně je pověřen i provedením kontroly podle zvláštního právního předpisu o státní kontrole. Je-li za účelem přípravy a řešení krizové situace právnická nebo podnikající fyzická osoba zahrnuta do krizového plánu, je tento subjekt na žádost HZS kraje povinen sdělit a aktualizovat požadované podklady. Podle krizového zákona mohou s těmito subjekty ministerstva, jiné ústředí správní úřady, kraje, obce s rozšířenou působností nebo obce, uzavřít smlouvy ke splnění úkolů vyplývajících z krizových plánů. Dojde-li za krizového stavu k ohrožení života, zdraví nebo hrozí-li škody velkého rozsahu na majetku nebo životním prostředí, jsou právnické osoby a podnikající fyzické osoby povinny splnit úkoly, které jdou nad rámec opatření uvedených v krizových plánech, pokud jim tyto úkoly uloží hejtman nebo starosta obce s rozšířenou působností nebo starosta obce.

Rovněž provozovatel televizního nebo rozhlasového vysílání je povinen bez náhrady nákladů, na základě žádosti operačního a informačního střediska IZS orgánů krizového řízení, neprodleně a bez úpravy obsahu a smyslu uveřejnit tísňové informace, potřebné pro záchranné a likvidační práce a informace o vyhlášení krizového stavu a nařízených krizových opatřeních. Za omezení vlastnického práva a poskytnutí věcných prostředků přísluší poskytovateli peněžní náhrada, kterou vyplácí orgán krizového řízení, který o omezení práva nebo uložení povinnosti rozhodl, do 6 měsíců od ukončení nebo zrušení krizového stavu. Též stát odpovídá za škodu způsobenou právnickým osobám v příčinné souvislosti s krizovými

Moderní trendy ve vzdělávání v pregraduální přípravě budoucích pedagogických pracovníků na Univerzitě Palackého v Olomouci

opatřeními a cvičeními. Této odpovědnosti se může stát zprostit jen tehdy, pokud se prokáže, že poškozený si způsobil škodu sám.

Podle čl. 99 Ústavy se Česká republika člení na obce, které jsou základními územními samosprávnými celky a kraje, které jsou vyššími územními samosprávnými celky. Občanský zákoník v § 18 odst. 2 písm. c), stanovuje, že právníckými osobami jsou jednotky územní samosprávy. Z toho lze tedy dovodit, že obce a kraje, jako územní samosprávný celek, jsou právníckou osobou s plnou právní subjektivitou. Proto mezi právnícké osoby a podnikající fyzické osoby rovněž patří práva a povinnosti orgánů územní samosprávy.

Fyzické osoby (občan)

Povinností fyzické osoby je aktivně přistupovat k ochraně svého života, zdraví a majetku před následky předpokládaných mimořádných událostí a nikoliv pasivně vyčkávat na činnost správních úřadů, orgánů územní samosprávy a složek IZS. Fyzická osoba pobývající na území ČR má právo na nezbytné informace o opatřeních k zabezpečení ochrany obyvatelstva a na poskytnutí instruktáže a školení ke své činnosti při mimořádných událostech. Fyzickým osobám je stanoven soubor povinností spočívající v uposlechnutí výzvy velitele zásahu ke konkrétní činnosti, strpění určitých omezení, poskytnutí osobní nebo věcné pomoci, umožnění vstupu oprávněným osobám na nemovitosti, na svém pozemku strpění a umožnění použití nezbytné techniky k provádění terénních úprav, budování ochranných staveb, vyklizení pozemku, odstranění staveb, jejich částí, zařízení a porostů. V případě ohrožení životů nebo zdraví osob provádějících zásah nebo ostatního obyvatelstva, je fyzická osoba povinna veliteli zásahu poskytnout informace o zjištěných skutečnostech (informace o výbušninách, nebezpečných chemických látkách, zdrojích ionizujícího záření, dravých či nebezpečných zvířatech). Dále strpět a umožnit umístění zařízení systému varování a vyrozumění na nemovitostech, které mají ve vlastnictví a umožnit k nim přístup HZS kraje nebo jím zmocněným osobám za účelem používání, kontroly, údržby a oprav. Za krizového stavu může příslušný orgán krizového řízení fyzickým osobám uložit pracovní povinnost a pracovní výpomoc, která se považuje za jiný úkon v obecném zájmu (§ 203 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění zákona 126/2008 Sb. zákona č. 320/2009 Sb.).

Pracovní povinností se rozumí vykonání určené práce po nezbytně nutnou dobu, která je nutná pro řešení krizové situace v místě určeném orgánem krizového řízení. Vztahuje se na

Moderní trendy ve vzdělávání v pregraduální přípravě budoucích pedagogických pracovníků na Univerzitě Palackého v Olomouci

fyzické osoby, kdy hejtman pracovním příkazem v době nouzového stavu a stavu ohrožení státu za definovaného krizového opatření, stanoví povinné osobě obsah, rozsah a místo prací z důvodu, kdy není možné vyřizovat a žádat zaměstnavatele o uvolnění osob, které svou činností mohou napomoci rychlejšímu zvládnutí krizové situace.

Pracovní výpomocí se rozumí povinnost fyzických osob vykonávat jednorázové a mimořádné úkoly nezbytné pro řešení krizové situace v místě určeném orgánem krizového řízení. Pracovní výpomoc lze uložit pouze v rozsahu a za podmínek stanovených krizovým zákonem a v rozhodnutí hejtmana o vyhlášení stavu nebezpečí nebo vlády o vyhlášení nouzového stavu a stavu ohrožení státu. Po ukončení této povinnosti, ten kdo v době krizového stavu uložil pracovní výpomoc, vydá fyzické osobě potvrzení, které obsahuje zejména osobní údaje fyzické osoby, den zahájení a ukončení pracovní výpomoci, počtu odpracovaných hodin, druh a místo práce, poučení o náhradě a označení orgánu, který potvrzení vydal. Za vykonání pracovní výpomoci náleží fyzické osobě peněžní náhrada, kterou je povinen vyplatit orgán krizového řízení, který o uložení povinnosti rozhodl. Peněžní náhrada se vyplácí do 6 měsíců od ukončení nebo zrušení krizového stavu, v jehož důsledku vznikl nárok na peněžní náhradu. Bližší podmínky stanoví krizový zákon v náhradě škody.

Za krizového stavu, v místě kde byla nařízena evakuace nebo o své vůli opustila z důvodu ohrožení života nebo zdraví místo trvalého pobytu, k němuž je hlášena a pokud jí tato povinnost vyplývá z krizových opatření, je fyzická osoba povinna, jestliže tato změna bude delší než tři dny, hlásit přechodnou změnu svého pobytu.

Základem úspěchu zabezpečení co nejlepší ochrany zaměstnanců je předpoklad přípravy nejen vedoucích pracovníků nebo specialistů, ale také samotných zaměstnanců na mimořádné nebo krizové situace, které je mohou ohrozit. Současně je naučit jak reagovat, tyto situace zvládat a jaké prvky ochrany uplatňovat. Cílem této přípravy je zajistit odpovídající úroveň znalostí a dovedností v ochraně, sebeochraně a vzájemné pomoci. Vzdělávání je prováděno v souladu s platnou legislativou a to zákony č. 133/1985 Sb., 18/1997 Sb., 239/2000 Sb., 59/2006 Sb., 262/2006 Sb.

6. Integrovaný záchranný systém

Integrovaný záchranný systém (dále jen IZS) byl zaveden spolu se vznikem zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému. Samotný pojem IZS je nutno chápat

Moderní trendy ve vzdělávání v pregraduální přípravě budoucích pedagogických pracovníků na Univerzitě Palackého v Olomouci

jako koordinovaný postup jeho složek při přípravě na mimořádné události a při provádění záchranných a likvidačních prací. IZS v současné podobě je právně vymezený, otevřený systém koordinace a spolupráce. V zákoně jsou stanoveny základní a ostatní složky IZS, které jsou předurčeny k likvidaci mimořádných událostí, přírodních a antropogenních katastrof. IZS je součástí systému vnitřní bezpečnosti státu a podílí se na naplňování ústavního práva občanů na poskytnutí pomoci v případě ohrožení zdraví nebo života ze strany státu. Jeho pevné struktury jsou tvořeny především stávajícími institucionálními částmi jeho základních složek, přičemž jeho nosnou strukturu tvoří Hasičský záchranný sbor České republiky.

Základními složkami IZS jsou:

- Hasičský záchranný sbor ČR,
- Jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí kraje jednotkami požární ochrany,
- Poskytovatelé zdravotnické záchranné služby,
- Policie české republiky.

Ostatní složky IZS jsou povolávány k záchranným a likvidačním pracím podle druhu mimořádné události, a to na základě jejich oprávnění k takovéto činnosti, které je dáno právními předpisy. Zařazování ostatních složek do IZS se provádí na stupni kraj, kde do poplachového plánu IZS daného kraje zařazuje tyto složky hasičský záchranný sbor kraje na základě předem uzavřené dohody o poskytování pomoci na vyžádání podle zákona o IZS. V době krizových stavů se stávají ostatními složkami IZS také poskytovatelé akutní lůžkové péče, kteří mají zřízen urgentní příjem. Mezi ostatní složky IZS patří zejména:

- Vyčleněné síly a prostředky ozbrojených sil,
- Ostatní ozbrojené bezpečnostní sbory,
- Ostatní záchranné sbory,
- Orgány ochrany veřejného zdraví,
- Havarijní, pohotovostní, odborné a jiné složky,
- Zařízení civilní ochrany,

Moderní trendy ve vzdělávání v pregraduální přípravě budoucích pedagogických pracovníků na Univerzitě Palackého v Olomouci

- Neziskové organizace a sdružení občanů, která lze využít k záchranným a likvidačním pracím,

7. Operační střediska základních složek IZS

Tyto střediska jsou mimo jiné kontaktními místy pro příjem žádostí o poskytnutí pomoci v nouzi. Státem zajišťovaná pomoc je dosažitelná na následně uvedených jednotlivých telefonních číslech.

- 150 Hasičský záchranný sbor,
- 155 Zdravotnická záchranná služba,
- 158 Policie ČR,
- 112 Mezinárodní tísňová linka,
- 1210 Tísňové volání na horskou službu v horských oblastech (nutno uvádět i s předvolbou +420).

Kontrolní otázky:

1. Jaké jsou základní funkce plánování?
2. Jaké jsou základní kroky při plánování?
3. Popište nejvýznamnější trendy a faktory ovlivňující bezpečnostní prostředí.
4. Jak je řešena problematika ochrany obyvatelstva na krajské a obecní úrovni s rozšířenou působností?
5. Popište havarijní plánování kraje.
6. Vyjmenujte jaké povinnosti má hejtman kraje při řešení mimořádných událostí a krizových situací.
7. Popište povinnosti právnických a podnikajících fyzických osob při jednotlivých krizových stavech.
8. Popište povinnosti fyzických osob - občanů při jednotlivých krizových stavech.
9. Co je IZS a popište základní a ostatní složky IZS.

Moderní trendy ve vzdělávání v pregraduální přípravě budoucích pedagogických pracovníků na Univerzitě Palackého v Olomouci

Seznam použité literatury:

1. Bezpečnostní strategie České republiky, MZV ČR, Praha, 2015, ISBN 978-80-7441-005-5
2. Bohuslav Svoboda, Ochrana obyvatelstva II, VŠKE, Brno 2014.
3. Bohuslav Svoboda, Ochrana obyvatelstva III, VŠKE, Brno 2014.
4. Rostislav Richter, Výkladový slovník krizového řízení, GŘ HZS, Praha 2010.
5. Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020 (usnesení vlády č. 165 ze dne 25. února 2008, ve znění usnesení vlády č. 859 ze dne 1. prosince 2010).
6. Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030 (usnesení vlády č. 805 ze dne 23. října 2013).
7. Strategický rámec udržitelného rozvoje České republiky (usnesení vlády č. 37 ze dne 11. ledna 2010).
8. Začlenění tématik Ochrana člověka za mimořádných událostí, péče o zdraví a dopravní výchova do studijních programů pedagogických fakult (usnesení vlády č. 734 ze dne 5. října 2011).
9. Odborná skripta. Ochrana obyvatelstva v případě krizových situací a mimořádných událostí nevojenského charakteru I, ČVÚT Praha, Kladno červen 2014.
10. Odborná skripta Ochrana obyvatelstva I, VŠKE, Brno 2013, ISBN: 978-80-86710-66-2.